

УДК 378:793.3 – 051+37(4)

А. Ю. Криворотенко, О. О. Прилуцька
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ ХОРЕОГРАФІЧНОГО ВИХОВАННЯ (ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД)

Метою статті є порівняльний аналіз моделей підготовки хореографів у європейських країнах. У процесі дослідження проблеми застосовувалися методи компаративного аналізу, синтезу й узагальнення.

У статті проаналізовано моделі хореографічного виховання європейських вищих навчальних закладів. Деякі особливості фахової підготовки майбутнього хореографа у європейських університетах можна запозичити та адаптувати до освітнього процесу українських закладів вищої освіти.

Перспективою подальших наукових розвідок є аналіз моделей хореографічного виховання у Сполучених Штатах Америки.

Ключові слова: *хореографічне виховання, майбутній учитель хореографії, бакалавр мистецтва, магістр мистецтва, Варшавський музичний університет імені Фредеріка Шопена, Музично-мистецький приватний університет м. Відня, Австрійський приватний університет Антона Брукнера у Лінці, Консерваторія музики і танцю Трініті Лабан у Лондоні, Університет Центрального Ланкаширу у Великобританії.*

Постановка проблеми. Сучасна ситуація розвитку вітчизняної мистецько-педагогічної освіти й науки потребує пошуку інноваційних методів і засобів навчання та виховання майбутніх творчих поколінь. Формування творчої індивідуальності сучасного вчителя хореографії, розвиток його індивідуальних творчих здібностей і творчого потенціалу потребує постійного оновлення навчальних планів і програм, застосування нових форм організації навчально-виховного процесу й безперервного міжкультурного обміну. Тут необхідна опора на передовий зарубіжний досвід з адаптацією до особливостей освітньої системи, ментальності, історико-етнографічних і культурних особливостей нашого народу. Одна з провідних ініціатив Стратегії «Європа – 2020» – «Молодь у русі», метою якої є підвищення загальної якості освіти та професійної підготовки в ЄС на всіх рівнях шляхом комбінування досвіду та збільшення мобільності студентів і стажерів за рахунок різноманітних міжнародних програм [2]. Вивчення й аналіз фахової підготовки майбутнього педагога-хореографа в

різних навчальних закладах світу допомагає йти в ногу з часом і формувати «нового вчителя» міжнародного рівня.

Аналіз актуальних досліджень. Приєднання України до Болонського процесу, як зазначає А. Сбруєва, зумовлює необхідність ретельного дослідження перспектив розвитку європейського співробітництва у сфері педагогічної освіти та пошуку корисних для нас форм участі в ньому. Учителі, що працюють у країнах ЄС, виховують своїх учнів як майбутніх громадян національних держав та єдиної Європи в цілому. Вони працюють у національному контексті, який вимагає формування національної ідентичності та, разом із тим, повинен слугувати базою для формування транснаціональної свідомості в рамках європейської спільноти [1]. Саме тому існує необхідність аналізу сучасних європейських систем навчання й виховання з метою формування в Україні європейського вчителя.

Проблеми вивчення передового зарубіжного педагогічного досвіду досліджуються в працях із порівняльної педагогіки А. Василюк, Б. Вульфсона, О. Локшиної, Н. Ничкало, А. Сбруєвої та інших. Тенденції розвитку європейської мистецької освіти висвітлюються в працях Д. Бернадської, Л. Масол, Г. Ніколаї, О. Отич, О. Суліменко та інших.

Однак проблема європейської хореографічної освіти потребує більш детального вивчення.

Мета статті – порівняльний аналіз моделей підготовки хореографів у європейських країнах.

Методи дослідження: компаративний аналіз, синтез, узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Мистецька освіта за кордоном посідає особливе місце, адже факультети чи інститути мистецтв є майже в кожному університеті. Розглянемо зміст підготовки хореографів у деяких закладах вищої освіти європейських країн, зокрема Польщі, Австрії та Великобританії.

Більшість вищих навчальних закладів Польщі здійснюють підготовку фахівців у галузі ритміки в поєднанні з музичним і хореографічним мистецтвом, зокрема: Музична академія ім. Станіслава Монюшка у Гданську (The Stanisław Moniuszko Academy of Music in Gdańsk), Лодзьська академія музики ім. Грейяна та Кяхстут Басевич (The Grażyna and Kiejstut Bacewicz Academy of Music in Łódź), Академія музики ім. Ігнація Яна Падеревського у Познані (The Ignacy Jan Paderewski Academy of Music in Poznań) тощо [5].

Хореографічна підготовка на факультеті хорового диригування, музичної освіти, церковної музики, ритміки і танцю Варшавського музичного університету імені Фредеріка Шопена (Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina, Warszawa) здійснюється за трьома спеціальностями: ритміка, балетна педагогіка, хореографія та теорія танцю.

Студенти спеціальності «Ритміка» вивчають такі дисципліни: ритміка, ритмічний ансамбль, техніка руху, танці, фортепіанна імпровізація, метод Е. Жак-Далькроза тощо.

Спеціальність «Балетна педагогіка» передбачає вивчення класичного, сучасного, народного, характерного та історичного танцю,

балетної педагогіки, композиції танцю, дуєтного танцю, сценічної виразності, хореографії та ін.

Метою фахової підготовки зі спеціальності «Хореографія та теорія танцю» є вивчення класичного, сучасного танцю, джаз-танцю, польських народних танців, імпровізації, сценічної виразності, хореографії, драматургії, керівництва виставами та постановки виступів тощо.

На відміну від українських вишів, де здійснюють підготовку фахівців зі спеціальності «Хореографія», у польській хореографічній освіті базовою є спеціальність «Ритміка». Випускники бакалаврату цієї спеціальності отримують кваліфікацію та педагогічну компетенцію для проведення таких занять:

1) ритміка й загальна музика в початкових музичних і балетних школах;

2) класи музичного розвитку в дитячих садках і позашкільних навчальних закладах (культурні центри, навчальні центри, театральні та балетні центри);

3) музичні заняття в початкових загальноосвітніх школах.

Випускники магістратури отримують кваліфікацію та педагогічну компетенцію для проведення занять за методом Еміля Жак-Далькроза на всіх рівнях музичної освіти, а також у таких вищих навчальних закладах для вчителів, як: університети, вищі педагогічні школи та академії фізичного виховання. Вони також можуть проводити заняття у вищих театральних закладах, на вокальних курсах, а також працювати акомпаніаторами на уроках балету [4].

Інститут танцювального мистецтва Австрійського приватного університету Антона Брукнера у Лінці (Austrian Anton Bruckner Private University) пропонує ґрунтовну професійну хореографічну підготовку, адже заклад поєднує у своїх програмах художню та педагогічну кваліфікацію студентів.

Освітній ступінь бакалавра мистецтв студенти отримують зі спеціальності «Сучасний танець», тоді як заклади вищої освіти України пропонують комплексну підготовку із класичного, сучасного, бального та народного танцю. Тривалість навчання – 8 семестрів (240 кредитів ECTS). Основні навчальні дисципліни – класичний балет і сучасний танець – поєднують у собі науково обґрунтовані теоретичні знання й технічні вміння та навички майбутніх хореографів. Широко застосовуються технічні засоби навчання, що інтегровані в навчально-художній процес, особливо під час інтерпретації різноманітного репертуару та у власних творах студентів.

Освітній ступінь магістра мистецтв можна отримати зі спеціальностей «Сучасний сценічний танець» і «Танцювальна педагогіка».

Магістерські програми пропонують поглиблене вивчення практики та теорії танцю. Основна увага приділяється методології мистецьких і наукових досліджень. Студенти працюють над різноманітними проблемами теорії та практики, минулого й сьогодення, а також міжкультурних і транскультурних відмінностей мистецтва [3].

Навчальна програма курсу «Хореографія» у Музично-мистецькому приватному університеті м. Відня (Musik und Kunstuniversität der Stadt Wien) складається із двох незалежних професійних курсів: сценічного танцю (сучасний та класичний танці) та хореографічної освіти (вища школа сучасного танцю).

У процесі фахової підготовки студенти готуються до викликів сучасного професійного світу. Значна увага приділяється проектно-орієнтованим методам роботи. Сприяння творчості на основі методів імпровізації підтримує студентів на шляху до успішної самостійної роботи в різних професійних сферах.

Танцювальні студії в університеті мають значну практичну спрямованість і постійно обмінюються досвідом у співпраці з іншими закладами. Студенти мають можливість стажуватись у театрах, школах і студіях, брати участь у різноманітних проектах.

Випускники університету працюють у провінційних і муніципальних театрах, у художніх колективах, викладають у музичних школах і школах початкової та середньої освіти, відкривають свої танцювальні студії та школи. Такі самі професійні можливості мають випускники українських університетів.

Міжнародні зв'язки консолідуються через співпрацю з університетами-партнерами у Європейському регіоні вищої освіти у сфері мобільності студентів (програма Erasmus) через міжнародне співробітництво та участь у симпозіумах і програмах обміну.

Освітній ступінь бакалавра мистецтв студенти отримують за програмою «Сучасний і класичний танець», мета якої – різнобічна підготовка танцюристів на міжнародному рівні, що дозволяє їм самостійно працювати в різних сферах сучасного танцю. Вона триває 8 семестрів, а студентів можуть приймати на навчання вже з 15 років. Професійність команди викладачів і співпраця із запрошеними хореографами гарантують художню та стильову різноманітність занять, яка надає студентам доступ до різних способів роботи у сфері сучасного танцю та прямий доступ до професійної практики. Участь у публічних виступах кілька разів на рік є обов'язковою частиною програми.

Основні дисципліни – сучасний і класичний танець, де студенти навчаються тлумачити сучасну хореографію та самостійно створювати композиції. Додаткові курси – модулі танцю, художній дизайн, методи свідомості тіла, теоретичні основи наукових досліджень.

Ще одна бакалаврська програма – «Сучасна хореографічна освіта», за якою здійснюють фахову підготовку вчителів хореографії. Студенти набувають компетенції у сферах педагогіки, сучасного танцю та хореографії. Відбувається цілісний розвиток особистості студентів у художньому та виховному плані та підвищується їх соціальна компетенція. Участь у публічних виставах із власними хореографічними постановками є невід'ємною частиною навчання.

Основні дисципліни: сучасний танець для вчителів хореографії (на базі танцювальної техніки Розалії Хладек та інших сучасних методів і форм навчання), художній дизайн (імпровізація, міждисциплінарний дизайн, хореографія) та методика навчання дітей, підлітків і дорослих. Додаткові курси: хореографія, ритмічні музичні дисципліни, методи свідомості тіла, педагогічні основи, теоретичні основи наукових досліджень [6].

Факультет танцю Консерваторії музики і танцю Трініті Лабан у Лондоні (Trinity Laban Conservatoire of Music and Dance, London) є одним із провідних центрів Європи для підготовки професійних майстрів сучасного танцю. Танцювальний факультет є творчою та космополітичною спільнотою виконавців, хореографів, викладачів, дизайнерів і дослідників.

Трирічна бакалаврська програма базується на методі Рудольфа Лабана та готує фахівців у сфері сучасного танцю, надаючи можливість розвинути технічні, творчі й виконавські навички, необхідні для того, щоб стати індивідуальним універсальним артистом.

Поряд із щоденними заняттями із сучасної танцювальної техніки та класичного балету творчі майстерні допомагають сформувати власний художній стиль. Дослідження руху й танцю в його історичному, соціальному та культурному контекстах допомагає студентам визначитися зі спеціалізацією та вивчити цікаві для них сфери танцювального мистецтва.

Наприкінці першого та третього років навчання студенти створюють нові хореографічні постановки, а студенти другого курсу беруть участь у збереженні історично значущого репертуару.

Незалежний хореографічний проект є важливим елементом третього року навчання й вирішує подальше працевлаштування випускника. Програма сучасного танцю заохочує студентів розвиватися як незалежних, самостійних хореографів і перетворюватися на впевнених, творчих практиків танцю.

Перший рік навчання зосереджений на техніці виконання танцю, що покращує розуміння руху й дозволяє розвинути потенціал як виконавця. Програма складається із трьох циклів дисциплін:

1) технічна підготовка (60 кредитів ECTS): сучасна техніка, класичний балет, експериментальна анатомія, фізичне усвідомлення та розвиток, пілатес та ін.;

2) створення та виконання (50 кредитів ECTS): імпровізація, хореологічні дослідження, хореографія, побудова спектаклів та ін.;

3) практика (30 кредитів ECTS): дослідження танцювальної практики, методи дослідження.

На другому році навчання розробляються аналітичні й теоретичні основи для розуміння танцю в його різних контекстах. Навчальна програма:

1) технічна підготовка (60 кредитів ECTS): сучасна техніка, класичний балет, контактна імпровізація;

2) створення та виконання (50 кредитів ECTS): ресурсостійкість, хореографія, хореологічні дослідження;

3) практика (30 кредитів ECTS): практика дослідження мистецтва, методи дослідження, історичний проект;

4) професійний розвиток (20 кредитів ECTS): розширення танцювальної практики.

На третьому році навчання студенти виконують незалежний проект, під час якого розробляють у межах узгодженої теми значну частину самостійного дослідження та письмово оформлюють результати. Усі студенти останнього курсу презентують власні твори. Програма вивчення дисциплін є такою:

1) технічна підготовка (50 кредитів ECTS): сучасна техніка, класичний балет;

2) створення та виконання (40 кредитів ECTS): робота над дорученою темою;

3) незалежний проект (60 кредитів ECTS): власна постановка;

4) професійний розвиток (20 кредитів ECTS): навчання за обраною спеціалізацією (хореограф-виконавець, хореограф-балетмейстер, хореограф-педагог) [7].

Таким чином, у цьому закладі готують майстерних артистів, хореографів-виконавців і постановників із неповторним стилем, що мають можливість проявити свою творчу індивідуальність на найбільших сценах світу. Педагогічну спеціалізацію можна отримати за вибором.

В Університеті Центрального Ланкаширу, Великобританія (University of Central Lancashire, UK) здійснюється підготовка бакалавра зі спеціальності «Хореографія» протягом трьох років. Навчальна програма спрямована на підготовку студентів до роботи у творчих, освітніх і громадських організаціях.

Перший рік навчання фокусується на практичній підготовці танцюриста. Модулі першого курсу пропонують студентам удосконалити хореографічну майстерність за допомогою вивчення танцювальних дисциплін та імпровізації, а також набути нових знань шляхом ознайомлення з роботою провідних світових майстрів танцю.

На другому році навчання студенти продовжують розвивати свої знання, уміння й навички, отримані протягом першого року навчання. Студенти поєднують хореографію з іншими видами мистецтва та проводять навчально-методичні заняття в місцевих початкових і середніх навчальних закладах. Хореографічна практика у школах займає значну частину навчання. Вона допомагає студентам розвинути педагогічні здібності, знайти спільну мову з дітьми й визначити для себе напрям подальшого професійного розвитку.

Третій рік навчання спрямований на розширення хореографічного кругозору шляхом вивчення різноманітних танцювальних напрямів. Протягом року студенти визначаються зі спеціалізацією. Перша половина

хореографічного модуля дозволяє створювати власну оригінальну постановку, а другий семестр спрямований на вдосконалення майстерності студента-танцівника, який працює індивідуально з викладачем. Усі постановки презентуються на сценах місцевих шкіл, коледжів та інших навчальних закладів [8].

Подібна практика існує й в Україні, зокрема в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, де вивчення багатьох хореографічних дисциплін завершується презентацією творчого проекту. Деякі вистави студенти готують разом зі школярами під час проходження практики.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, фахова підготовка майбутніх хореографів у країнах Європейського Союзу здійснюється за освітніми ступенями бакалавр мистецтва та магістр мистецтва. Переважна більшість навчальних закладів саме мистецького спрямування, а не педагогічного. Педагогічну спеціалізацію студенти можуть отримати за бажанням під час навчання на останньому курсі бакалаврату. Здійснюється формування, насамперед, технічного танцівника, а вже потім педагога. Крім того, аналіз сайтів деяких європейських університетів дозволив зробити висновок, що велика кількість навчальних дисциплін спрямована на емоційне відчуття хореографа під час виконання чи створення танцю, свідоме розуміння руху, імпровізацію, різноманітні творчі методи, а також детальне вивчення історії танцю в різноманітних аспектах. Однак, на фольклорний і народний танець звертається значно менша увага, адже програми побудовані на класичній та сучасній хореографії.

Значна увага приділяється різноманітним науковим дослідженням у сфері танцювального мистецтва, що сприяє розробці інноваційних методик хореографічної освіти та загальному розвитку світової мистецької спільноти.

Навчальні заклади мистецького спрямування у ЄС ставлять перед собою пріоритетне завдання – сформувати цілісну творчу індивідуальність, яка має можливість самовираження в колективній діяльності, і не втрачає свого творчого обличчя в натовпі. Саме такі фахівці здатні будувати оновлене творче суспільство в сучасних умовах.

Перспективою подальших наукових розвідок є аналіз моделей хореографічного виховання у Сполучених Штатах Америки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сбруєва А. Тенденції розвитку європейського простору педагогічної освіти в умовах побудови суспільства знань / А. Сбруєва // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2008. – № 37. – С. 38–42.

2. Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Communication from the Commission. – Brussels, 3.3.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%200007%20-%20Europe%202020%20EN%20version.pdf>

3. Official site of Anton Bruckner Private University [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<https://www.bruckneruni.at/en/study-programmes/bachelor-and-master-programmes/dance/master-programme-contemporary-stage-dance/>
4. Official site of Fryderyk Chopin University of Music, Warsaw [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://www.chopin.edu.pl/en/departments-of-the-university/choir-conducting-music-education-church-music-rhythmics-and-dance/specialty-rhythmics/>
5. Official site of Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Poland [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://www.nauka.gov.pl/en/higher-education-institutions/universities-of-arts.html>
6. Official site of Music and Art Private University of the City of Vienna [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://www.muk.ac.at/studienangebot/fakultaet-darstellende-kunst/tanz/zeitgenoessische-tanzpaedagogik.html>
7. Official site of Trinity Laban Conservatoire of Music and Dance, London [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<https://www.trinitylaban.ac.uk/study/dance/undergraduate/ba-hons-contemporary-dance>
8. Official site of University of Central Lancashire, UK [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
https://www.uclan.ac.uk/courses/ba_hons_dance_performance_teaching.php

РЕЗЮМЕ

Криворотенко А. Ю., Прилуцкая Е. А. Сравнительный анализ моделей хореографического воспитания (европейский опыт).

Целью статьи является сравнительный анализ моделей подготовки хореографов в европейских странах. В процессе исследования проблемы применялись методы компаративного анализа, синтеза и обобщения.

В статье проанализированы модели хореографического воспитания некоторых европейских высших учебных заведений.

Выпускники магистратуры Варшавского музыкального университета имени Фредерика Шопена получают квалификацию и педагогическую компетенцию для проведения занятий по методу Эмиля Жак-Далькроза на всех уровнях музыкального образования, а также в таких высших учебных заведениях для учителей, как: университеты, высшие педагогические школы и академии физического воспитания.

Институт танцевального искусства Австрийского частного университета Антона Брукнера в Линце предлагает основательную профессиональную хореографическую подготовку, поскольку заведение сочетает в своих программах художественную и педагогическую квалификации студентов.

Учебная программа курса «Хореография» в Музыкально-художественном частном университете г. Вены состоит из двух независимых профессиональных курсов: сценического танца (современный и классический танец) и хореографического образования (высшая школа современного танца).

Факультет танца Консерватории музыки и танца Тринити Лабан в Лондоне является одним из ведущих центров Европы для подготовки профессиональных мастеров современного танца. Танцевальный факультет является творческим и космополитическим сообществом исполнителей, хореографов, преподавателей, дизайнеров и исследователей, и признан на международном уровне как лидер в современном искусстве.

В Университете Центрального Ланкашира в Великобритании осуществляется подготовка бакалавров по специальности «Хореография» в течение трех лет. Программа обучения готовит студентов к работе в творческих, образовательных и общественных организациях.

Практическое значение исследования заключается в том, что некоторые особенности профессиональной подготовки будущего хореографа в европейских университетах можно позаимствовать и адаптировать к образовательному процессу украинских высших учебных заведений.

Итак, учебные заведения художественного направления в ЕС ставят перед собой приоритетную задачу – сформировать целостную творческую индивидуальность, которая может самовыражаться в коллективной деятельности, и не теряет своего творческого лица в толпе. Именно такие специалисты способны строить обновленное творческое общество в современных условиях.

Перспективой дальнейших научных исследований является анализ моделей хореографического воспитания в Соединенных Штатах Америки.

Ключевые слова: *хореографическое воспитание, будущий учитель хореографии, бакалавр искусства, магистр искусства, Варшавский музыкальный университет имени Фредерика Шопена, Музыкально-художественный частный университет г. Вены, Австрийский частный университет Антона Брукнера в Линце, Консерватория музыки и танца Тринити Лабан в Лондоне, Университет центрального Ланкашира в Великобритании.*

SUMMARY

Kryvorotenko A. Yu., Prylutska O. O. Comparative analysis of choreographic education models (European experience).

The purpose of the article is a comparative analysis of the models of choreographer's preparation in the European countries. Methods of comparative analysis, synthesis and generalization were applied in the process of studying the problem.

Models of choreographic education in some European higher education institutions are analyzed in the article.

Masters-graduates from the Frederic Chopin Warsaw Music University receive the qualification and pedagogical competence for holding classes in Emile Jacques-Dalkrose's method at all levels of musical education, and in higher education institutions for teachers, such as: universities, higher pedagogical schools and academies of physical education.

Institution of Dance Arts at the Anton Bruckner Austrian Private University in Linz offers a thorough professional choreographic preparation, as the institution combines the artistic and pedagogical qualification for its students.

Choreography course at the Vienna Music and Arts University consists of two independent professional courses: stage dance (modern and classical dance) and choreographic education (high school of modern dance).

Trinity Laban Conservatory of Music and Dance in London is one of the leading centers in Europe for the training of professional artists of modern dance. The Dance School is a creative and cosmopolitan community of performers, choreographers, teachers, designers and researchers, and internationally recognized as a leader in contemporary art.

At the University of Central Lancashire in UK, a bachelor's degree in the field of choreography can be completed for three years. The training program prepares students for work in creative, educational and public organizations.

The practical significance of the study is some of the features of the future choreographers' preparation in European universities that can be borrowed and adapted to the educational process in Ukrainian institutions of higher education.

Therefore, education institutions of artistic orientation in the EU set a priority task to form a holistic creative individuality who has the ability to express him/herself in collective activity, and does not lose his/her creative face in the crowd. These specialists can build an updated creative society in modern conditions.

The prospect of further research is the analysis of models of choreographic education in the United States of America.

Key words: *choreographic education, future choreography teacher, bachelor of arts, master of arts, Frederic Chopin Warsaw Music University, Vienna University of Music and Arts, Anton Bruckner Austrian Private University in Linz, Trinity Laban Conservatory of Music and Dance in London, University of Central Lancashire in the UK.*